

Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского
Серия "Филология. Социальные коммуникации". Том 24 (63). 2011 г. №4. Часть 1. С.297-300.

УДК 007: 304: 655

КНИГОВИДАННЯ У МИКОЛАЄВІ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Степанова Т.Ю.

*Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВМУРоЛ "Україна",
м. Миколаїв, Україна*

*У статті досліджується історія й сучасний стан книговидання в Миколаєві.
Окрему увагу автор приділяє проблемам видавничої справи на сучасному етапі й
перспективам її розвитку.*

Ключові слова: книговидання, видавнича справа, Миколаїв, видавництво.

Стан видавничої справи є одним з головних показників розвитку духовності й національної свідомості у країні. Тому питанню книговидання в незалежній Україні постійно приділяється увага вітчизняних вчених: Н. Зелінської [1; 4; 5], І. Копистинської [7], М. Тимошика [12; 13] та ін.

Тим не менш проблема розвитку книговидання у загальнонаціональному масштабі є значно більш дослідженою, ніж у окремих регіонах, зокрема у Миколаївській області, чим і обумовлене наше звернення до останнього.

Мета нашої статті – у контексті досягнень минулого, перспектив розвитку, а також досвіду інших країн, дослідити стан книговидання у м. Миколаєві.

Указана мета зумовила вирішення наступних *завдань*:

- окреслити основні етапи розвитку книговидання у Миколаєві;
- проаналізувати сучасний стан книговидання у місті за показниками кількості накладів та номенклатурою назв;
- вказати на основні проблеми галузі на сучасному етапі й запропонувати шляхи їх вирішення на регіональному рівні.

Початок книговидання у Миколаєві було покладено першим адміралом Чорноморського флоту Миколою Семеновичем Мордвіновим, якого Катерина II направила сюди в 1792 р. Просвітянин і супротивник кріпацтва, М.С. Мордвінов він зібрав навколо себе передових людей того часу: лікаря Самойловича, учених Ліванова й Суворова, письменника Захарїна, поета Боброва й книговидавця Селівановського. З ініціативи Мордвінова в 1796 р. при Морському кадетському корпусі було відкрито першу на півдні Новоросійського краю друкарню для видання підручників, а в 1798 г. адмірал відкрив другу Адміралтейську друкарню, яка довгий час постачала весь південь науковими й літературними працями.

Миколаївська друкарня увійшла в історію книгодрукування завдяки інтенсивнішій, порівняно з іншими казенними друкарнями, діяльності. В «Історії міст і сіл Української РСР» читаємо: «1796 в місті почала працювати казенна друкарня, в якій друкувалася морська, військова, технічна, медична, сільськогосподарська і художня література» [11].

У радянські часи багатопрофільне систематичне книговидання в Миколаєві практично не здійснювалося. Монопольна партійно-державна система визначала й географію видавничої діяльності, й її виробничу базу.

У 2001 р. видавництва України надрукували 10614 назв книг і брошур загальним тиражем 50325 тис. примірників. Фактично кожному жителю України адресувалася одна книга. В 2007 році в Україні на одну особу припадало 1,1 книги. У той же час Росія виробляє на одного жителя 3,2 книги, Білорусь – 5,5, Польща – 9,5, Німеччина – 12 книг [12].

Дослідники відмічають, що політична ситуація в Україні та кризові явища вплинули не тільки на політичне та економічне життя суспільства, але й кожної особи зокрема, що як результат зачепило таку культурно-просвітницьку та духовну сферу діяльності, як видавничо-поліграфічна [8].

На жаль, сьогодні роль читання в суспільстві стає другорядним заняттям, молоде покоління віддає перевагу Інтернету та телебаченню, нехтуючи найвищим багатством людської думки.

Через скрутне та невизначене становище видавничої справи в Миколаївській області немає навіть точної інформації, скільки в місті діє видавництв і друкарень, скільки і яких випускається ними книг [6].

За даними управління у справах преси та інформації Миколаївської облдержадміністрації, за останні 10 років в Миколаївській області є зростання випуску книг за номенклатурою назв, але не за накладами (1994 рік – 125 тис. прим., 14 назв; 1999 рік – 41.7 тис. прим., 37 назв книг; 2004 – 66 тис. прим., 123 назви книг) [3]. Прості підрахунки дають нам ще одну цифру: у Миколаєві на одну особу випускається 0,06 книги. Цей показник доводить те, що книговидання у обласному центрі значною мірою відстає від загальноукраїнських показників, які формуються як потужними накладами центральних видавництв, так і такими регіональними лідерами книговидання, як, наприклад, Луцьк.

Це, з одного боку, говорить про значний потенціал книговидавців, а з іншого боку, показує, що їх діяльність помітно гальмується як низьким економічним рівнем розвитку нашої держави (низька рентабельність української книги є наслідком низької заробітної плати), так і зневажливим ставленням діючого в Україні законодавства до книговидання.

Проте всупереч вкрай несприятливому та навіть шкідливому законодавству щодо книговидавничої галузі, в Україні шириться потужний інтелектуальний рух. Ідеться про те, що на початку третього тисячоліття у нас склався добрий гурт професійно підготовлених і рішуче налаштованих на працю видавців і друкарів різних форм власності, які вміло продовжують кращі традиції своїх попередників на книговидавничому полі, продукуючи немало гарних, конкурентоспроможних на європейському рівні книг. Окрім того, ці видавці та поліграфісти щораз голосніше заявляють про себе як згуртовану силу, яка налаштована, незважаючи на протидію певних кіл, відстоювати професійні й державні інтереси щодо захисту української книги в законодавчому плані [12].

Найбільш відомими у Миколаєві є наступні друкарні. Підприємство «Можливості Кіммерії» (було засновано в 1991 р). Видає наукові енциклопедичні,

довідкові видання; прозу, поезію миколаївських авторів, видання з історії краю. Книги видавництва відрізняються науковою цінністю, якісним поліграфічним виконанням.

Гарну репутацію у читачів і літераторів придбало видавництво «Атолл», учасник Харківської книжкового ярмарку «Світ книги – 2002». «Атолл» охоче співпрацює з вузами, науковими інститутами, обласним державним архівом, Миколаївської астрономічної обсерваторією, гарантуючи високий рівень додрукарської підготовки рукопису, професійне літературне редагування, мультимедійний варіант видання [5].

Видавництво «Іліон», засноване в 2003 році, видає науково-популярну, художню, дитячу літературу та підручники для ВНЗ.

«Видавництво Ірини Гудим», яке позиціонує себе як видавництво миколаївських письменників і поетів, краєзнавчої та історичної літератури, має свою власну поліграфічну базу, співпрацює з висококваліфікованими фахівцями.

У області щорічно організовується регіональна виставка книжкової продукції «Миколаївська книга». Перша така виставка відбулася в квітні 2003 року й була приурочена до Дня книги. У виставці брали участь 17 видавництв, друкарень та благодійний фонд «Николаев – 2000». В 2006 році на IV книжковій виставці видавництв м. Миколаєва представили свою продукцію мали можливість 13 видавництв та 3 журнали, вже в 2009 році на конкурс було представлено 53 книги місцевих авторів, видані протягом 2009 року в 10 миколаївських видавництвах. Крайні серед них визначили 45 незалежних експертів.

Список учасників IX виставки видавництв склали 14 видавництв та 3 журнали. «Організатори виставки відзначають, що з кожним роком популярність миколаївської виставки зростає, і за кілька днів у бібліотеках міста побували сотні читачів, письменників, представників видавництв. Усіх їх здружила книга» [10].

Протягом півроку Центральна наукова бібліотека імені Гмирьова в м. Миколаєві проводила проект «Створимо націю читачів», який складався з безлічі заходів, спрямованих на популяризацію читання, і був приурочений до 130-річчя від дня заснування бібліотеки. Дуже яскраво і нестандартно пройшов заключний етап цієї акції – «Бібліомаршрут», і полягає він у тому, в Миколаєві з'явився «читацький троллейбус». Акція проводилася з метою залучення населення до читання художньої літератури [2].

Виходячи з сьогоденного стану вітчизняного книговидання, можна зробити висновок, що воно вимагає комплексної системної підтримки. Тільки за умови системного підходу можна розраховувати на швидкий розвиток книговидавничої галузі. Державна підтримка повинна охоплювати всі сфери книговидання: і авторську середу, і видавництва, і книгорозповсюдження, і читацьке середовище, і бібліотеки. Необхідно не тільки стимулювати попит, впроваджуючи програми і проекти популяризації читання, а й забезпечувати пропозицію, стимулюючи діяльність видавництв та книгорозповсюджувачів. В цілому розвиток книговидання має стати одним із пріоритетних завдань і розглядатися в контексті інтелектуального та духовного розвитку суспільства.

Список літератури

1. Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Надія Віталіївна Зелінська (ред.), Надія Віталіївна... Зелінська (авт.-упоряд.). – Л.: Світ, 2003. – 612с. – Бібліогр.: с. 608-611.
2. Влащенко А. В Николаеве теперь не только поющий мэ́р, но и читающий троллейбус. Сегодня он вышел на городской маршрут [Електронний ресурс] / А. Влащенко. – Режим доступу: <http://novosti-n.mk.ua/news/read/?id=31627>
3. Звіт управління у справах преси та інформації Миколаївської облдержадміністрації про періодичні друковані засоби масової інформації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cnw.mk.ua/pushkin/rus/vistavka.htm>.
4. Зелінська Н.В. Наукове книговидання в Україні: історія та сучасний стан: [навч. посібн студ. вищ. навч. закл.] / Н.В. Зелінська. – Львів: Світ, 2002. – 268 с.
5. Зелінська Н.В. Історія видавничої справи в Україні: до перегляду концепції [Текст] / Н. В. Зелінська // Поліграфія і видавнича справа. – 2002. – № 39. – С. 19-26.
6. Золотухин А. Третя выставка книгоиздателей нашего города [Электронный ресурс] / А. Золотухин. – Режим доступа: <http://www.cnw.mk.ua/pushkin/rus/vistavka.htm>
7. Копистинська І. М. Тенденції сучасного вітчизняного книговидання: організаційний, тематичний та рекламно-промоційний аспекти (1991-2003 рр.) [Текст]: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.01.08 / Ірина Михайлівна Копистинська. – Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут журналістики. – К., 2004. – 20 с.
8. Микитів О. Сучасний стан і системні засади функціонування видавничої справи України в умовах глобалізації та кризи [Електронний ресурс] / О. Микитів. – Режим доступу: http://www.social-science.com.ua/jornal_content/240/social_communication
9. Михайлин І.Л. Журналістика як всесвіт. Вибрані медіа дослідження / І.Л. Михайлин. – Х.; Прапор, 2008. – 512 с.
10. Наточа Е. Лучшая книга – та, которую читают / Е. Наточа // Вечерний Николаев [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mk.mk.ua/rubric/culture/2011/04/27/04248/>
11. Рябцева Л. П. Миколаївська громадянська друкарня [Електронний ресурс] / Л.П. Рябцева – Режим доступу: http://vuam.org.ua/uk/704:Миколаївська_громадянська_друкарня.
12. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця / М. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
13. Тимошик М. С. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми [Електронний ресурс] / М.С. Тимошик . – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=345>

Степанова Т.Ю. Книгоиздание в Николаеве: история и перспективы // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.297-300.

В статье исследуется история и современное состояние книгоиздания в Николаеве. Отдельное внимание автор уделяет проблемам издательского дела на современном этапе и перспективам его развития.

Ключевые слова: книгоиздание, издательское дело, Николаев, издательство.

Stepanova T.Y. Book publishing of Mykolayiv: history and prospects // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.297-300.

The history and the current state of the book publishing in Mykolaiv is investigated in the article. The author pays attention to the publishing problems at and to prospects of the development of book publishing.

Key words: book publishing, publishing, Mykolaiv, publishing house.

Поступила до редакції 19.08.2011 р.